

Nr 111

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370); given Stockholms slott den 20 mars 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Enligt Vårt nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att vissa avgångsersättningar till friställd arbetstagare skall vara delvis skattefria liksom nu gäller för avgångsersättningar enligt s. k. kollektiv avgångsbidragförsäkring (AGB). Förslaget avser ersättningar som utbetalas av staten efter liknande grunder som bidrag enligt AGB-försäkring. Bestämmelserna föreslås gälla fr. o. m. 1970 års taxering och få retroaktiv tillämpning även i fråga om 1967—1969 års taxering.

Vidare föreslås att arbetstagare, som något av åren 1967—1969 taxerats för avgångsersättning från staten, skall få rätt att anföra besvär i särskild ordning för att få restitution av skatten på en del av ersättningsbeloppet.

Slutligen föreslås att den skattefrihet som nu gäller i fråga om vissa förmåner till värnpliktiga utsträcks att gälla även motsvarande ersättningar till hemvärnspersonal m. fl., som genomgår frivillig utbildning inom totalförsvaret.

Förslag
till
Lag
om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom förordnas, att 32 § 1 mom samt punkterna 6 och 11 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

32 §.

1 m o m.¹ Till i n t ä k t — — — — — § avses.

Som intäkt — — — — — med tjänst.

Sådan ersättning på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring som tecknas av arbetsgivare till förmån för arbetstagare och som bestämmes med hänsyn även till andra omständigheter än den försäkrades levnadsålder och anställningstid räknas endast delvis som intäkt av tjänst på sätt närmare anges i punkt 11 av anvisningarna.

Sådan ersättning på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring som tecknas av arbetsgivare till förmån för arbetstagare och som bestämmes med hänsyn även till andra omständigheter än den försäkrades levnadsålder och anställningstid räknas endast delvis som intäkt av tjänst på sätt närmare anges i punkt 11 av anvisningarna. *Motsvarande gäller i fråga om sådan avgångsersättning som annorledes än på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring utbetalas av staten till arbetstagare.*

Har tjänsteinnehavare — — — — — annan fastighet.

Anvisningar

till 32 §.

6.² Värnpliktig för — — — — — skattepliktig intäkt.

För annan — — — — — § krigsavlöningsreglementet.

Den för — — — — — deras bestridande.

Familjebidrag, vilket — — — — — i fråga.

¹ Senaste lydelse 1967: 159.

² Senaste lydelse 1966: 274.

(Nuvarande lydelse)

Vad ovan i första och fjärde styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan personal vid krigsmakten som avlönas enligt de för värnpliktiga gällande grunder, vapenfri tjänstepliktig, civilförsvarspliktig som inkallats till tjänstgöring enligt 12 § civilförsvarslagen och annan som avlönas enligt för civilförsvarspliktiga gällande grunder. Civilförsvarspenning likställs med penningbidrag.

11.¹ Med bestämmelsen i 32 § 1 mom. tredje stycket *avses sådan* kollektiv avgångsbidragsförsäkring som meddelas av Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag. Ersättning på grund av dylik försäkring utgår dels med ett s. k. A-belopp, som bestäms med hänsyn endast till den försäkrades levnadsålder och anställningstid, dels med ett s. k. B-belopp, som bestäms med hänsyn även till övriga omständigheter i det enskilda fallet. Som intäkt av tjänst räknas dels ersättningens A-belopp, dels den del av ersättningens B-belopp som överstiger ett belopp, motsvarande två gånger det basbelopp som fastställts för januari månad under taxeringsåret med stöd av 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.

Bestämmelserna i — — — — —

(Föreslagen lydelse)

Vad ovan i första och fjärde styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan personal vid krigsmakten som avlönas enligt de för värnpliktiga gällande grunder, vapenfri tjänstepliktig, *hemvärnspersonal och annan personal som frivilligt fullgör utbildning för att nå eller bibehålla kompetens för placering inom totalförsvaret*, civilförsvarspliktig som inkallats till tjänstgöring enligt 12 § civilförsvarslagen och annan som avlönas enligt för civilförsvarspliktiga gällande grunder. Civilförsvarspenning likställs med penningbidrag.

11. Med bestämmelsen i 32 § 1 mom. tredje stycket *om* kollektiv avgångsbidragsförsäkring *avses sådan försäkring* som meddelas av Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag. Ersättning på grund av dylik försäkring utgår dels med ett s. k. A-belopp, som bestäms med hänsyn endast till den försäkrades levnadsålder och anställningstid, dels med ett s. k. B-belopp, som bestäms med hänsyn även till övriga omständigheter i det enskilda fallet. Som intäkt av tjänst räknas dels ersättningens A-belopp, dels den del av ersättningens B-belopp som överstiger ett belopp, motsvarande två gånger det basbelopp som fastställts för januari månad under taxeringsåret med stöd av 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.

— — — — — Arbetsmarknadens försäkrings-

¹ Senaste lydelse 1967: 159.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Med bestämmelsen i 32 § 1 mom. tredje stycket om avgångsersättning som utgår annorledes än på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring avses sådan avgångsersättning som staten utbetalar till arbetstagarer och som utgår enligt motsvarande grunder som ersättning på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring i Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. De nya bestämmelserna tillämpas, såvitt gäller statlig avgångsersättning, på ersättning av detta slag som utbetalats efter utgången av år 1965. I övrigt tillämpas de nya bestämmelserna första gången vid 1970 års taxering.

Har någon under något av åren 1967—1969 taxerats för statlig avgångsersättning som avses i 32 § 1 mom. tredje stycket får han anföra besvär över taxeringen i särskild ordning. I sådant fall får besvär anföras även av taxeringsintendent till den skattskyldiges förmån. Rörande besvär enligt detta stycke gäller 100, 101, 103 och 104 §§ taxeringsförordningen (1956: 623) i tillämpliga delar.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 20 mars 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *beskattnings av viss statlig avgångsersättning m. m.* och anför.

Inledning

Den sedan länge pågående strukturrationaliseringen inom det svenska näringslivet medför på längre sikt otvivelaktigt fördelar för de anställda. Driftinskränkning eller nedläggning utgör emellertid ofta ett ofrånkomligt led vid driftmässig ändring av en verksamhet. För de anställda uppkommer då ej sällan svårigheter och påfrestningar av ekonomisk och annan natur. Den som avskedas i samband med rationaliseringen kan ha svårt att få ny anställning. Särskilt gäller detta i fråga om äldre arbetstagare och fysiskt eller psykiskt handikappade personer.

Mot denna bakgrund har träffats särskilda överenskommelser mellan Landsorganisationen i Sverige (LO) och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) samt mellan LO och Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO). På grund härav är arbetstagare under vissa förutsättningar berättigad till avgångsbidrag om han avskedas utan egen förskyllan. Detta möjliggörs genom att alla arbetsgivare som är anslutna till SAF tecknar kollektiv avgångsbidragsförsäkring (AGB-försäkring) i Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag (AFA) till förmån för sina anställda. Arbetsgivare tillhörande KFO tecknar motsvarande försäkring i Folksam. Annan AGB-försäkring än den nu nämnda har hittills inte meddelats av dessa anstalter. I övriga försäkringsanstalter förekommer f. n. ej alls någon AGB-försäkring.

För bl. a. statsanställd arbetskraft som friställs på grund av strukturrationalisering tillämpas andra former av avgångsersättning än sådana som

bygger på försäkring. I vissa fall innebär detta att ersättning utgår under villkor och med belopp som nära ansluter till AGB-försäkringens. Detta kan gälla även i fråga om sådan avgångsersättning av statsmedel som under särskilda förutsättningar utgått och framdeles kan komma att utgå till avskedad icke statsanställd personal.

I kommunalskattelagen (1928 : 370), KL, finns specialbestämmelser om beskattning av avgångsersättning som utgår på grund av försäkring till friställd arbetstagare. Dessa bestämmelser gäller endast kollektiv avgångsbidragsförsäkring, dvs. AGB-försäkring. KL innehåller också särskilda bestämmelser om beskattning av viss statlig avgångsersättning till småbrukare. Gemensamt för dessa skattebestämmelser är att de innebär en inte oväsentlig skattelindring för mottagaren av bidrag eller ersättning genom att viss del av beloppet är skattefritt. För alla andra former av avgångsersättning gäller däremot KL:s generella regler om inkomstbeskattning. I och för sig beloppsmässigt och i övrigt likartade ersättningar i samband med avskedanden på grund av driftmässig ändring beskattas således inte enligt enhetliga regler.

Dessa förhållanden uppmärksammas av 1968 års bevillningsutskott som i sitt av riksdagen godkända betänkande BeU 1968:60 (rskr 347) framhöll att vissa avgångsersättningar av statsmedel till anställda vid hamnberedningsverket i Visby och linberedningsverket i Laholm skattemässigt borde bedömas enligt KL:s bestämmelser rörande AGB-försäkring. Enligt utskottets mening borde sålunda denna skattelagstiftning anses omfatta även statliga avgångsersättningar som inte utgår efter gynnsammare grunder än ersättning på grund av AGB-försäkring.

I ett av regeringsrätten den 9 september 1969 avgjort skattemål har avgångsersättning av statsmedel till arbetstagare vid linberedningsverket i Laholm i sin helhet ansetts utgöra skattepliktig inkomst. KL:s bestämmelser om beskattning av ersättning på grund av AGB-försäkring har således inte ansetts tillämpliga på annan avgångsersättning.

Eftersom jag inte anser det uppkomna läget tillfredsställande har jag som svar på en enkel fråga den 30 oktober 1969 i riksdagens andra kammare förklarat mig beredd att anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t och föreslå åtgärder för att tillgodose riksdagens intentioner beträffande beskattningen av statlig avgångsersättning.

Gällande skatterätt

För den skatterättsliga behandlingen av avgångsersättning gäller som jag nyss framhållit i princip KL:s generella bestämmelser om beskattning av inkomst från förvärvskälla. Utgör ersättningen någon form av kompensation för förlorad arbetsförtjänst är sålunda bestämmelserna i 32 § KL till-

lämpliga. Ersättningen utgör intäkt av tjänst och är i sin helhet skattepliktig.

I fråga om sådan avgångsersättning till avskedad arbetstagare som utgår på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring gäller emellertid särskilda regler. Dessa är intagna i 32 § tredje stycket KL och punkt 11 av anvisningarna till paragrafen. Bestämmelserna avser dock endast AGB-försäkring av den typ som meddelas av AFA och Folksam.

Ersättning på grund av AGB-försäkring är uppdelad på ett A-belopp och ett B-belopp. Skattebestämmelserna innebär att hela A-beloppet utgör intäkt av tjänst. Detta belopp, som bestäms med hänsyn till den avskedades levnadsålder och anställningstid, är sålunda i sin helhet skattepliktigt. B-beloppet är beroende även av andra omständigheter i det enskilda fallet än levnadsålder och anställningstid. För detta senare belopp gäller en begränsad skatteplikt. B-beloppet räknas nämligen som intäkt av tjänst endast till den del det överstiger ett belopp motsvarande två gånger basbeloppet enligt lagen (1962 : 381) om allmän försäkring. Beräkningen skall grundas på det basbelopp som fastställs för januari månad under taxeringsåret och kan leda till skattefrihet för B-belopp upp till f. n. 12 000 kr.

Förutom dessa specialbestämmelser som rör inkomst av tjänst finns liknande bestämmelser i fråga om inkomst av jordbruksfastighet. Dessa är intagna i punkt 10 av anvisningarna till 21 § KL. Anvisningspunkten innebär att statlig avgångsersättning, här kallad avgångsbidrag, till jordbrukare som upphör med sitt jordbruk visserligen i princip utgör intäkt av jordbruksfastighet men i vissa fall är skattefri. Skattefrihet föreligger sålunda när ersättning utgår till småbrukare som är födda år 1912 eller tidigare eller till sådana yngre småbrukare som av sociala skäl ansetts böra jämföras med de äldre. Detta kommer i författningstexten till uttryck genom att skattefriheten för avgångsersättningen görs beroende av om jordbrukaren fått eller haft rätt att få ett särskilt övergångsbidrag av statsmedel. Det särskilda övergångsbidraget utbetalas till vissa småbrukare såsom en av stödåtgärderna i samband med jordbrukets rationalisering.

Utöver de nämnda bestämmelserna innehåller KL inga liknande specialbestämmelser om avgångsersättning. Fråga i vad mån ömmande omständigheter skall anses föreligga i det enskilda fallet till följd av friställning får bedömas enligt bestämmelserna i skattelag om avdrag för nedsatt skatteförmåga.

AGB-försäkring

Genom AGB-försäkringen har en form av avgångsersättning tillskapats som med hänsyn till försäkringsvillkor och övriga omständigheter ansetts kunna motivera speciella hänsyn vid beskattningen. Utformningen av den-

na försäkring är därför av särskilt intresse i förevarande sammanhang. I prop. 1967: 39 lämnas en närmare redogörelse för försäkringens innebörd och tillkomst. Jag kan därför hänvisa till denna redogörelse och här begränsa mig till att i korthet redovisa vad som f. n. gäller på detta område.

Ersättning på grund av AGB-försäkring utgår till försäkrad arbetstagare som utan egen förskyllan avskedas i samband med driftmässig ändring av den verksamhet, där han är anställd. Försäkringsskyddet inträder den dag då arbetstagaren varit oavbrutet anställd och utfört avlönat arbete under fem år hos arbetsgivare med gällande försäkring. Arbetstagaren skall ha fyllt 50 år. Är han yngre krävs att hans anställningsår och levnadsår sammanlagda uppgår till minst 60 år. Sedan försäkringsskyddet inträtt täcker det tiden fram till dess den försäkrade arbetstagaren fyller 67 år under förutsättning att han utan längre avbrott under denna tid utfört avlönat arbete hos arbetsgivaren. Försäkringsskyddet är vidare utformat så, att det täcker även arbetstagare inom branscher där arbete normalt utförs hos flera än en arbetsgivare.

Ersättning på grund av AGB-försäkring består av två delbelopp, A-belopp och B-belopp. A-beloppet utgår med 100 kr. för varje fullt anställningsår av den tid som arbetstagaren varit anställd och utfört avlönat arbete. Rätt att få ut A-belopp föreligger för försäkrad arbetstagare om de nyss nämnda förutsättningarna beträffande levnadsålder och anställningstid är uppfyllda. I vissa fall, exempelvis vid inträffad arbetsoförmåga, kan A-belopp utgå även om de krav inte är uppfyllda som annars ställs på bl. a. levnadsålder och anställningstid. A-belopp utgår då med belopp som försäkringsanstalten finner skäligt.

A-belopp utgår vid tidpunkten för avskedandet och bestäms som framgått i princip med hänsyn till den avskedades levnadsålder och anställningstid.

Ersättningens B-belopp utgår med högst 6 000 kr. Arbetstagare som fått fullt eller reducerat A-belopp har rätt till B-belopp, om han fyllt 62 men ej 67 år. Mellan 62 och 65 år kan fullt B-belopp utgå. Därefter reduceras B-beloppet först till 5 500 kr. och slutligen till högst 5 000 kr. Också avskedad som inte fyllt 62 år men fått A-belopp kan erhålla B-belopp. Detta är dock reducerat enligt en särskild tabell som är intagen i försäkringsvillkoren. Enligt tabellen är lägsta ålder som kan komma i fråga i samband med B-belopp 50 år.

B-belopp kan utgå vid tidpunkt som ligger inom fem år räknat från avskedandet. Särskilda omständigheter i det enskilda fallet måste emellertid ha framkommit och den avskedade får inte ha fyllt 62 år när han friställdes.

Statlig avgångsersättning

De statliga aktiebolagen är som arbetsgivare anslutna till AGB-systemet i AFA. Kollektivanställd arbetskraft omfattas därför också i dessa bolag av det nyss redovisade försäkringsskyddet.

Inom statliga verksamheter i övrigt tillämpas däremot andra system för avgångsersättning, olika i skilda verksamheter. Det skall dock understrykas att man inom exempelvis de affärsdrivande verken i första hand söker undvika avskedanden vid driftmässig ändring. Man söker i stället omplacera övertalig personal antingen inom annan statlig verksamhet eller inom privat verksamhet. Spärr mot nyanställning under längre eller kortare övergångsperioder är en annan utväg som gör det möjligt att låta i och för sig övertalig personal kvarstå som anställda inom verksamheten. Visar sig dessa åtgärder otillräckliga eller inte genomförbara utgår emellertid avgångsersättning. Denna kan för äldre arbetskraft utgöras av årlig ersättning motsvarande full ålderspension. För yngre avskedade kan i stället tillämpas ett system med engångsbelopp som motsvarar en eller flera verkliga eller, i fråga om timavlönade, beräknade månadslöner.

Exempel på en annan typ av avgångsersättning inom statlig verksamhet finns inom skogsbruket. Mellan skogsstyrelsen samt civilförvaltningens personalorganisation och Svenska skogsarbetareförbundet gäller sålunda en överenskommelse om avgångsersättning, kallad avgångsbidrag, till kollektivanställda arbetare. Styrelsen förbinder sig att under ett antal år avsätta medel till en särskild avgångsbidragsfond. Under förutsättningar och villkor i övrigt som i mycket överensstämmer med vad som gäller inom AFA:s AGB-försäkring utbetalas från fonden ersättning till avskedad arbetskraft. En överenskommelse av samma innebörd reglerar avgångsersättningarna till kollektivanställd arbetskraft hos domänverket.

I vissa fall förekommer att statlig avgångsersättning utgår också till avskedade som inte är anställda i statlig verksamhet. Det kan gälla avskedade i enskild statsunderstödd verksamhet. Exempel på sådan avgångsersättning utgör de ersättningar av statsmedel som vid årsskiftet 1966/67 utgick till avskedade vid hampberedningsverket i Visby och linberedningsverket i Laholm. Dessa ersättningar bestod av ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp. Storleken av dessa belopp överensstämde liksom förutsättningarna för utbetalning av ersättningen i stora drag med vad som gäller i fråga om ersättning på grund av AGB-försäkring. Grundbeloppet utgjorde lägst 1 000 och högst 2 000 kr. beroende på anställningstidens längd. Tilläggsbeloppet var minst 1 000 och högst 6 000 kr., avvägt med hänsyn till den avskedades levnadsålder vid tidpunkten för avskedandet. För handikappad avskedad utgjorde avgångsersättningen högst 8 000 kr. oberoende av ålder och anställningstid.

Departementschefen

Det torde inte kunna undvikas att strukturförändringarna inom näringslivet i vissa fall medför besvärliga ekonomiska och andra problem för arbetstagarna. Särskilt hårt kan äldre eller handikappade personer träffas om de friställs i samband med driftomläggningar på arbetsplatsen. Det kan ofta vara svårt att få ny eller likvärdig anställning.

I syfte att ekonomiskt lindra verkningarna härav utgår avgångsersättning till de avskedade under förutsättningar som jag berört i det föregående. Denna är av skiftande slag, såsom ersättning på grund av AGB-försäkring i AFA eller Folksam, bidrag från skogsstyrelsens eller domänverkets avgångsbidragsfond eller avgångsersättning av statsmedel av den typ som vid årsskiftet 1966/67 utbetalades till avskedade vid hampberedningsverket i Visby och linberedningsverket i Laholm.

Vid beskattning av avgångsersättning till avskedad gäller som huvudregel att hela ersättningen utgör intäkt av tjänst för mottagaren. Skatteplikten är i princip oberoende av om arbetsgivare eller annat organ utbetalar ersättningen och det saknar även betydelse hur stor ersättningen är och hur den är utformad. Frågan i vad mån hänsyn i beskattningshänseende skall tas till ömmande omständigheter i det enskilda fallet får i princip bedömas endast enligt skattelagarnas bestämmelser om avdrag för nedsatt skatteförmåga. Eftersom den avskedade under beskattningsår då han uppstår avgångsersättning ofta har även annan skattepliktig inkomst, får tillämpningen av dessa bestämmelser dock en mera begränsad räckvidd. I stället kan viss skattelindring oberoende av ömmande omständigheter komma den avskedade till godo genom tillämpning av förordningen (1951: 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst. För egen del vill jag understryka dessa huvudprincipers betydelse i beskattningssystemet. Starka skäl krävs för att motivera undantagsbestämmelser.

De speciella undantagsbestämmelserna om beskattning av AGB-ersättning från AFA eller Folksam bör ses mot denna bakgrund. Fullständig skattefrihet för AGB-ersättningen har därför inte kunnat ifrågakomma. Detta gäller även med hänsyn till det krav som taxeringsförordningen (1956 : 623) uppställer på en i görlig mån likformig och rättvis taxering. Skulle skattefrihet ha införts för hela AGB-ersättningen skulle detta krav inte kunna uppfyllas. Av de grunder som gäller för AGB-ersättningens B-belopp får emellertid anses framgå att en utbetalning av B-belopp i motsats till utbetalning av A-belopp förutsätter att ömmande omständigheter finns i det enskilda fallet. Med hänsyn härtil har skattefrihet för B-belopp i och för sig ansetts utgöra en principiellt sett försvarbar och i materiella hänseenden godtagbar väg att bereda den avskedade en lättnad också vid beskattningen.

Även om B-belopp f. n. inte utgår med belopp som överstiger 6 000 kr. har dock en begränsning av skattefriheten ansetts motiverad. Begränsningen motsvarar ett belopp av två gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Beräkningen av det skattefria beloppet skall göras på grundval av det basbelopp som fastställs för januari månad under taxeringsåret. Detta basbelopp utgör för januari 1970 6 000 kr. och gränsen för skattefriheten för B-belopp ligger därför nu vid 12 000 kr.

Jag finner ingen anledning att frånga de värderingar som utgör grunden för bestämmelserna om beskattning av ersättning på grund av AGB-försäkring. Att dessa endast är tillämpliga på avgångsersättning som utgår på grund av försäkring och då endast kollektiv avgångsbidragsförsäkring av den nuvarande AFA- eller Folksamtypen måste från tillämpningssynpunkt anses fördelaktigt. Därigenom underlättas nämligen bedömningen av ersättningens behandling i beskattningshänseende för både skattskyldiga och skattemyndigheter. Givna förutsättningar för skattefrihet är klara. Enligt min mening är nuvarande gränsdragning i fråga om AGB-ersättningens skattefria del tillfredsställande också beloppsmässigt sett. För den övervägande delen av näringslivet synes vidare kollektiv avgångsbidragsförsäkring av AFA- och Folksam-typ utgöra en från olika synpunkter väl anpassad metod att på ett fullt betryggande sätt åstadkomma lindring av ekonomiska svårigheter för dem som drabbas av friställning.

Vad jag nu sagt innebär bl. a. att en utvidgning av nuvarande ram för skattefriheten på området skulle kunna medföra praktiska svårigheter. Detta talar emot en sådan utvidgning. Vad som vidare talar häremot är, att det för större delen av näringslivet måste anses naturligt att begagna sig av AGB-försäkringen. En utvidgad ram för skattefriheten kan därför enligt min mening inte anses motiverad allmänt sett. Trots att gällande rätt medger skattefrihet endast för särskild avgångsersättning på grund av speciell försäkring, anser jag sålunda nuvarande ram för skattefrihet på området i princip riktig och väl anpassad för behoven inom den övervägande delen av näringslivet.

Inom vissa delar av näringslivet framstår AGB-försäkringen emellertid inte som den mest naturliga lösningen. Detta gäller särskilt inom statlig verksamhet som inte drivs i form av aktiebolag. Exempel utgör här skogsstyrelsens och domänverkets verksamhetsområden, där ett annat system tillämpas för avgångsersättningar till friställd kollektivanställd arbetskraft. Villkoren och ersättningsbeloppen överensstämmer emellertid nära med AGB-försäkringens. Det är dock inte fråga om någon försäkring utan om i särskild ordning uppbyggda avgångsbidragsfonder. Ersättningar från fonderna utbetalas med ett A-belopp och ett B-belopp. A-beloppet utgår med 100 kr. för varje anställningsår som omfattar en tjänstgöringstid av minst 250 dagar. B-beloppet kan utgå med högst 6 000 kr.

Inom dessa och andra grenar av statlig verksamhet kan staten sägas stå

självrisk beträffande ekonomisk gottgörelse i form av avgångsersättning. Enligt gällande skatterätt är som framgått dessa avgångsersättningar skattepliktiga i sin helhet och oberoende av om uppdelning av ersättningarna görs på A-belopp och B-belopp eller på annat liknande sätt. De kan också utgå i form av ett större eller mindre antal månadslöner i ett för allt eller i form av förtidspension. Att här närmare redogöra för dessa olika ersättningsformer för emellertid för långt. Det bör dock ånyo understrykas att samtliga dessa ersättningar i princip är skattepliktiga.

Statens självrisk i fråga om sådan avgångsersättning bör enligt min mening ses som den naturliga lösningen inom de områden det här gäller. Med hänsyn härtill måste det anses mindre lämpligt att AGB-ersättning från AFA, Folksam eller annan försäkringsanstalt i beskattningshänseende behandlas på ett sätt och statlig, materiellt sett likvärdig avgångsersättning på ett annat. Direkt otillfredsställande är detta förhållande när den statliga avgångsersättningen till sin allmänna uppbyggnad direkt anpassats efter de villkor som gäller för AGB-ersättningen.

Också i fråga om viss annan statlig avgångsersättning leder nuvarande skatteregler till otillfredsställande resultat. Jag syftar i första hand på ersättning av statsmedel av det slag som vid årsskiftet 1966/67 utgick till avskedade vid hampberedningsverket i Visby och linberedningsverket i Laholm. Ersättningen i Visby- och Laholmsfallen bestod av ett grundbelopp om lägst 1 000 och högst 2 000 kr. samt ett tilläggsbelopp om lägst 1 000 och högst 6 000 kr. Grundbeloppet var beroende av anställningstidens längd. Tilläggsbeloppet anknöt däremot till den avskedades levnadsålder vid tidpunkten för avskedandet. Till handikappade utgick högst 8 000 kr., oberoende av ålder och anställningstid. Dessa ersättningar utbetalades på grund av särskilt beslut av Kungl. Maj:t. Motsvarande statlig avgångsersättning kan tänkas komma i fråga även inom annan verksamhet som staten anser sig böra främja genom speciella bidragsformer.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden anser jag att samma möjligheter till skattelindring bör finnas för den som får statlig avgångsersättning som för den som får AGB-ersättning från AFA eller Folksam. Jag föreslår att beskattningsreglerna kompletteras i sådant syfte. En lösning kan då vara att genom uppräknings i KL ange de statliga avgångsersättningar som bör likställas med AGB-ersättningen. Formerna för de statliga avgångsersättningarna är emellertid inte givna en gång för alla. Nya sådana kan tillkomma och äldre avvecklas. Självfallet sker också ändringar från tid till annan i villkoren för AGB-försäkringen. Då gäller det emellertid en enda försäkringsform och det är inte svårt att anpassa skattebestämmelserna till denna eller en utbyggd AGB-försäkring till skattebestämmelserna. Rent praktiska skäl talar därför för att nya bestämmelser om statliga avgångsersättningar i KL utformas så, att de direkt hänvisar till vad som gäller för ersättning på grund av AGB-försäkring. Därigenom bibehålls huvudprincipen om skatteplikt för

uppburen avgångsersättning och skattefrihet i det enskilda fallet för viss del av ersättningsbeloppet. Bestämmelserna bör innebära att vad som gäller i fråga om AGB-ersättning från AFA eller Folksam skall gälla också beträffande sådan avgångsersättning som utbetalas av staten till arbetstagare och som inte utgår efter förmånligare grunder än AGB-ersättningen. Med en sådan utformning kommer bestämmelserna att innefatta avgångsersättningar av statsmedel till anställda såväl i statlig som i annan verksamhet.

I praktiken torde inte kunna undvikas att svårigheter emellanåt kan föreligga att bedöma i vad mån viss statlig avgångsersättning är jämförbar med AGB-ersättning. Det synes böra ankomma på riksskatteverket att genom anvisningar vägleda taxeringsmyndigheter och skattskyldiga i sådana frågor.

Jag föreslår lagstiftning i enlighet med vad jag nu anfört. Detta innebär ändring av 32 § 1 mom. KL och punkt 11 av anvisningarna till paragrafen.

De nya bestämmelserna bör gälla fr. o. m. 1970 års taxering. I likhet med vad bevillningsutskottet uttalat i sitt av riksdagen godkända betänkande BeU 1968: 60 anser jag vidare att de avgångsersättningar av statsmedel som vid årsskiftet 1966/67 utbetalades till avskedande vid hamperedningsverket i Visby och linberedningsverket i Laholm bör vara delvis skattefria. Skattefriheten bör här avse ersättningens s. k. tilläggsbelopp. Enligt min mening motsvarar detta tilläggsbelopp i stort sett AGB-försäkringens skattefria B-belopp. Vidare bör av handikappbelopp om 8 000 kr. viss del jämföras med tilläggsbelopp och således vara skattefria. Denna skattefria del bör skäligen kunna bestämmas till 6 000 kr.

Motsvarande skattefrihet bör gälla även beträffande annan statlig avgångsersättning som inte utgått enligt förmånligare grunder än AGB-ersättningens B-belopp men som beskattats vid taxering något av åren 1967—1969.

De nya bestämmelserna bör sålunda ges retroaktiv verkan beträffande 1967—1969 års taxeringar. Har arbetstagare något av de nämnda åren taxerats för sådan statlig avgångsersättning som enligt vad jag nyss sagt bör vara skattefri till viss del bör detta enligt min mening kunna rättas till genom att den skattskyldige och taxeringsintendenten får rätt att anföra besvär över taxeringen i särskild ordning.

Jag förordar att regler som gör det möjligt att vidta sådan rättelse införts i form av övergångsbestämmelser till den föreslagna lagändringen i KL. I övergångsbestämmelserna bör hänvisning göras till 100, 101, 103 och 104 §§ taxeringsförordningen.

Slutligen vill jag föreslå en ändring av punkt 6 av anvisningarna till 32 § KL som inte har något samband med det föregående.

Genom prop. 1970: 18 har Kungl. Maj:t föreslagit årets riksdag att godkänna nya grunder för hemvärnets, de frivilliga försvarsorganisationernas

och vissa andra till totalförsvaret knutna organisationers utbildning och verksamhet. Enligt förslaget ansluter bl. a. den frivilliga personalens ekonomiska förmåner i princip till vad som gäller för värnpliktig personal. Förutom utökning av s. k. värnpliktssociala förmåner såsom exempelvis familjebidrag föreslås införande av premier för genomgången frivillig utbildning. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1970.

Punkt 6 av anvisningarna till 32 § KL innehåller bestämmelser om skattefrihet för en rad förmåner som värnpliktig erhåller. Skattefria är bl. a. värnpliktigas naturaförmåner, det under fredstjänstgöring utgående penningbidraget, utbildningspremie, tjänstgöringspremie och uttryckningsbidrag. Även familjebidrag är skattefritt, när det inte är fråga om näringsbidrag. Enligt uttrycklig bestämmelse gäller motsvarande skattefrihet för såväl vapenfria tjänstepraktigas som civilförsvarspliktigas förmåner.

Jag vill därför föreslå sådan ändring av nämnda anvisningspunkt att den skattefrihet som gäller förmåner som utgår till värnpliktig, vapenfri tjänstepraktig och civilförsvarspliktig utsträcks till att gälla även motsvarande ersättningar till hemvärnspersonal och annan personal som frivilligt fullgör utbildning för att nå eller bibehålla kompetens för placering inom totalförsvaret.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till *lag om ändring i kommunalskattelagen (1928 : 370)*.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten